

Frodigheden i firsernes svenske biblioteksbyggeri

Jens Thorhauge anmelder et værk, der udfordrer øje og tanke

Åttiotallets bibliotek: Svenska folkbiblioteksbyggnader 1980-1989. - 76 s. rigt illustreret. Stockholm: Statens Kulturråd, 1990.

Til åbningen af IFLA-mødet i Stockholm i august 1990 kunne Statens Kulturråd fremlægge en meget smuk bog om "Åttiotallets bibliotek: Svenska folkbiblioteksbyggnader 1980-1989", der samtidig forelå i en engelsk version.

Bogen præsenterer i farvebilleder, grundplaner og tekst 16 af de 86 biblioteker, der blev bygget i Sverige i 80'erne. Dette antal omfatter alene hovedbiblioteker - og svarer til at en trediedel af alle svenske kommuner fik nye folkebibliotekslokaler i det forløbne tiår. Når man hertil føjer et stort antal filialer - alene i Stockholmsregionen finder man flere meget spændende, nye filialer - så står vi overfor en kulturpolitisk præstation, som næppe tidligere er set på dette område. Bogen dokumenterer nemlig i de biblioteker, den præsenterer, en meget høj kvalitet og stor originalitet i indretning og kunstnerisk udsmykning. Denne bog er især takket være sit righoldige billedmateriale inspirerende for alle, der interesserer sig for bibliotekets visuelle fremtræden, indretning og materialepræsentation.

Ingemar Ehlin, der sammen med Statens Kulturråd har udvalgt de seksten biblioteker, skriver i en

meget læseværdig indledning om den svenske folkebiblioteksbygnings udvikling fra galleribiblioteket - iøvrigt med forbillede i Frederiksberg Bibliotek - i trediverne og frem til et-rumsbiblioteket i tresserne. I tresserne og halvfjerdserne var der - mærkeligt nok - en markant sænkning i kvaliteten af biblioteksbyggeriet, påpeger Ehlin. I begyndelsen af firserne kommer der igen gang i mere ambitiøst biblioteksbyggeri og de seksten biblioteker, bogen gennemgår fremtræder alle som karakterfulde og gennemtænkte biblioteksbygninger.

Firsernes svenske biblioteksbyggeri er præget af en frodig pluralisme. Postmodernismen slår dog stærkt igennem med sine søjler, tempelgavle og andre citater fra arkitekturhistorien. Ehlin ser postmodernismen som en protest mod et kedeligt og banalt arkitektonisk sprog. Vi er nu først i 90'erne midt i en periode med frodige og udtryksfulde former. Ehlin er klart opmærksom på at biblioteksbygningen ud over sin funktionelle værdi har en symbolsk værdi - og han diskuterer spændingen mellem disse størrelser i forhold til en række biblioteker. Tressernes bibliotek er helt underlagt praktiske hensyn (60'erne og 70'erne var også arkitektonisk fodformens årti: ingen ornament, men dominans af det rationelle og funktionelle).

Derfor har bygninger fra den tid ofte ingen kraft i dag.

Omvendt ser man i Sveriges sikkert mest kendte biblioteksbygning, Asplunds Stadsbibliotek i Stockholm, en meget stærk symbolværdi i bogsalens rotunde og i indgangens trappeparti, hvor man bevæger sig langsomt opad gennem en snæver frisebesmykket gang og pludselig står i rotundens lysende centrum omgivet af bøgernes cirkel. Personligt betragter jeg Stockholms Stadsbibliotek som et af de smukkeste biblioteker i Norden - selvom det utvivlsomt i dag er ganske upraktisk. Dermed kan jeg markere en enighed med Ehlin i at bygningens symbolske udtryk er af stor betydning. At Stadsbiblioteket stadig inspirerer vor tids arkitekter, kan man se et eksempel på i Ljungby, tydeligt i den med biblioteket sammenbyggede koncertsal.

Et af de biblioteker, der gennemgås i bogen, der både har den symbolske kraft og den funktionelle indretning, er Ehlin's eget, Stadsbiblioteket i Uppsala, hvor udlånssalen har et vist katedralpræg, men som samtidig er indrettet til mange forskellige funktioner. Til gengæld er Uppsala Stadsbibliotek i sit ydre kun præget af distreke markeringer af, at det er et offentligt kulturhus. I den stilistiske markering af fællesskabet med boligblokkene rundt om biblioteket, understreges det almindelige, dagligdags præg.

Andre markante biblioteker er Kulturmagasinet i Sundsvall. Her har man glasoverdækket det åbne areal mellem hundredeårige smukke karakteristiske lagerbygninger til et helt unikt Kulturmagasin - der muligvis heller ikke er ideelt at arbejde i - blandt andet forestiller jeg mig, at det er rasende koldt om vinteren - eller koster en formue at varme op? - men som fremtræder som den smukkeste tænkelige forbindelse mellem tradition og fremtid.

Næsten programmatisk er det tredelte bibliotek i Skara, med informationstovrø istedet for romanmarked. Gennemtænkt og gennemført med hovedvægten på det funktionelle - men en funktionalisme, der har et klart idégrundlag.

I Nyköping finder man en smuk ny udgave af rotunden i form af det seksten-kantede Sörmlandsrum. Her er lyset udnyttet på en forbilledlig måde, fordi det lykkes at lave et smukt, højloftet lyst rum, der samtidig fremtræder med dagligstuenes intimitet.

To ting har især slået mig ved besøg i svenske biblioteker - og bogen her bekræfter dem: for det første er møbleringen i svenske biblioteker lidt mindre institutionel end i Danmark (eller ser det blot sådan ud med danske øjne?). Hvad man i nogle danske biblioteker prøver at opnå ved at placere en udrangeret lænestol et strategisk vigtigt sted, det opnår man i Sverige ved indimellem det tunge, slidstærke møblement at benytte lette møbler - som måske ikke holder så længe, men heller ikke er så dyre. Se for eksempel kurvemøblementet i Sala.

Det andet træk er en høj kvalitet i den kunstneriske udsmykning, der generelt er vældig bevidst om, at den skal fungere i et bibliotek. Stiftmosaik-uglerne på søjlerne i Ljungby og billedfrisen om skriftsprogets historie i Skara er eksempler herpå.

Et vidunderligt eksempel på udsmykning, der også er funktionel, finder man i børnebiblioteket i Värmdö, hvor en lille bådebro fører ud over et smukt lysende blåt keramikvandspejl. Her ligger Elvira fortøjet. Elvira er en gammeldags sejlbad, en såkaldt singösnipa, der er udført i halv størrelse efter de gamle håndværkstraditioner. I båden kan børnene sejle på langfart i alle fantasiens verdenshjørner.

Svenske kolleger har været flittige gæster i danske biblioteker. At vi også har noget at komme til Sverige efter er måske mindre kendt. Men læs denne bog og tag til Sverige og se med egne øjne. Vore kolleger østpå kan både bygge biblioteker og skrive bøger om dem.

PS. På et seminar om nordisk biblioteksdebat på Bok & Biblioteksmessen i Göteborg i september i år, gjorde direktøren for Statens Kulturråd (der har udgivet denne bog), Barbro Thomas opmærksom på, at der var emner, der praktisk taget ikke blev diskuteret, og at biblioteksbyggeri og indretning var et af dem. Der er mange dokumentationer af det færdige resultatet, men meget lidt idédebat. Det er rigtigt - og ganske forbløffende i forhold til den investering der er foretaget og den betydning den har mange år frem i tiden. Hvad skyldes det?

Jens Thorhauge, leder af Danmarks Biblioteksskoles Konsulentafdeling